

RAPPORT FFS-TREFF 2025 I BERGEN

Treffet fant sted på Åsane Folkehøgskole, 23. og 24.mai med 30 deltakere. Deltakerne kom med sol og fredag ble en vakker dag og kveld.

Marie Skeie, tekstilkunstner med nylig godkjent doktorgrad, møtte opp tross en forkjølelse og var den eneste foredragsholderen fredag. Hun fortalte om kunstprosjektene sine, blant annet med barn i Gaza over tid: *Colours of Gaza*. Hun fortalte om sterke inntrykk, hvordan det er å skape med barn og ta i bruk lokale planter å farge med til å lage et felles flagg for naturen i nabolaget. Også i lek kan man kommunisere og få økt forståelse av naturen, gi et pusterom i en vanskelig hverdag og se at kulturen binder folk tettere sammen på tvers av grenser. Dessverre, det som en gang var en barnehage med område rundt er nå borte av bombingene etter 7.oktober. Bare ruiner står der i dag, men håpet lever. Tankefulle ble vi sittende og høre hennes beretning, og takket henne for det.

Lørdag var vi tidlig oppe for å rekke omvisning på Hillesvåg ullvarefabrikk. 4.generasjon Myhre viste oss gladelig rundt og fortalte om fabrikkens historie, at de sender ulla fra lokale sauebønder til vask i England (umulig uten, sa han), før de deler inn i ulike kvaliteter. Vi gikk gjennom fargeriet, til karding og til spinneriet med maskiner som var minst like gamle som fabrikkens selv fra 1898. De sender garn til hele landet og til utlandet. Etterpå handlet vi garn til den store gullmedaljen – med 15% rabatt, og takket for oss.

Vel hjem til lunsj fikk vi servert krydret søtpotetsuppe og smørbrød. Etter lunsj tok vi utstillingen i nærmere øyesyn. En stor del av utstillingen var farget med lav fra Marianne Nergaard, Åse Brekne- Linjord, og Anne Line Grimen, her var Betsy Samuelsen sine nydelige silkeplagg og veggbilder gjennom en årrekke, og en imponerende fargevifte fra et fargekurs av Ave T-K. Østlendingene hadde tatt med fargeslørsopper for salg til vestlendingene, og man kunne kjøpe håndlagde keramiksoppkopper, knapper, garn og bøker.

Programmet fortsatte kl 13.30 og varte til 18.00.

Herdis Torsvik, fra Bergen. *På jakt etter blått og grønt hos flere piggsopper.*

Hun hadde eksperimentert med piggsopper og funnet at det er blå og grønne farger i alle ni piggsoppene hun hadde testet. Flere er funnet i vestlandske skoger. Ved å fryse ned fersk eller oppbløtt, tørket sopp i litt vann i 14 dager, deretter gjære den i romtemperatur i 5-6 dager og så koke soppen med forhøyet pH til 9-10 og så senke pH ved å tilsette mer vann før farging ga altså blå resultater, selv med veldig lite soppmengde. Testtråder

underveis indikerte også mørkeblå farger, gråblå, blågrønne og grønne farger. Alun, svak tinn, jernbeis og islandslav ble brukt.

Sopper som ble forsøkt var: svarthvit sølvpig, besk storpigg, beltebrunpig, knippsesøtpigg, brungul storpigg, blåfot storpigg, svart sølvpig og oransjebrunpig. Furuskjellpig var blitt testet tidligere med gammel og gjæret sopp. Tabell ble laget, tilført andres forsøk som Ave Tooming-Klunderud og søstrene Sidsel og Anne Huvestad og sendt deltakerne på epost i ettertid. Tanken er å fylle ut denne med nye forsøk.

Ave Tooming-Klunderud, fra Ski. *Farger fra piggsopp: farging og lystesting*. Ave har testet ut mange piggsopper de siste årene og har en fast metode hun bruker med 15% alunbeiset + 5 % vinsten og jernbeiset 3%. Ved å måle lysekthet i 4-5 uker i vest-sørvest vindu midt på sommeren fant hun at de fleste fargene lysnet mye. Best var de jernbeisete, og de brune fargene blir veldig fine og falmer mindre enn de blå. Alunbeiset falmer mye. Men, det er klart - bruker man ull om vinteren eller solbeskyttet er det ingenting i veien for å bruke piggsopper til farging.

Hun har forsøkt både soppstyrt og pH 10 (farging foregår ved 8), og det blir oftest blå farger å hente ved høy pH.

Rustbrun piggsopp ble testet med gammel, fersk sopp i 50:1, 30:1 og 20:1 og det var den høyeste konsentrasjonen med økt pH som ga blåest farger. Tørket rustbrunpigg fikk blågrå farger på alun ved konsentrasjon 4:1. Hun viste også resultat av beltebrunpigg, duftbrunpigg, oransjebrunpigg, fagerbrunpigg, beltesølvpigg og svarthvit sølvpigg. Alle disse fikk blå farger ved høy pH.

Fagerbrunpigg og oransjebrunpigg ga grønnere farger, men oransjebrunpigg ga også blå på alun og blågrå på jern ved høy pH. Svart sølvpigg ligner svarthvit sølvpigg men vokser ikke i grupper og er litt lodden og litt større. (Obs. Ave sine resultat er lagt inn i tabellen som Herdis viste fram og er sendt deltakerne).

Etter kaffe og skillingsboller og åpen utstilling startet vi opp igjen med:

Lillemor og rapport fra 20. IFFS symposiet fra Gran Canaria. Legges ut på nettsiden med eget referat.

Lillemor fortsatte så med Prosjekt Rødskiveslørsopper. Etter fire år med dette prosjektet er det nå avsluttet og talt opp: 320 kollekter har det blitt og med 44 innsamlere fra

rundt om i landet. Det er funnet at rødskiveslørsoppen egentlig er et kompleks av fire arter: rødskiveslørsopp, falsk rødskiveslørsopp, blodskiveslørsopp og *C. aff semisanguineus*, en ubeskrevet art. Den første er den mest vanlige, den vi nå kaller *C. ominosus* og som har rød basis finnes i furuskog og sandfuruskog. Nå kan vi litt mer om morfologi og økologi og kan lettere skille artene i felt. Et nytt element vi kanskje kan benytte oss av med friskt materiale er UV-lys. For eksempel vil mahognylørsoppen ikke vise gule farger. Andre ting ved rødskiveslørsoppene er at den er sur, og under farging har vi nå erfaring med at vi kan få blåere rødfarger ved å høyne pH i fargebadet.

Gry Handberg fra FFS-utvalget spurte deltakerne om hvilket prosjekt vi nå skal satse på? Det kom inn flere forslag som blir samlet inn og tatt med på neste utvalgsmøte.

Kort pause før Medlemmenes 5-minutter:

1) Marianne Nergaard – solfarging med lav i sørvendt vindu med vekslende lysforhold.

Marianne har prøvd flere ulike lav og satt dem i solen i vår. Varmt vann er tilført laven og tiden garnet har stått i glassene har vært ca 3-4 uker, noen 1,5 mnd mens grå fargelav sto i 3 mnd. 25 gram ubeiset garn av Ask og Vilje fra Hillesvåg, og testgarn med Kid Silk-mohair.

Hun har forsøkt åtte lav: grå fargelav, brun fargelav, hengestry, papirlav, islandslav, lungenever, elghornslav (kun jern) og navlelav som ikke har vært gjæret med salmiakk.

Et 2-liters glass er fylt med lav 2:1, bortsett fra grå fargelav med 4:1 for å se hvor mye farge det ga, og så helt over 80 grader varmt vann, deretter ble garn lagt i når temperaturen var nede i 30. Noen ga farge raskere enn andre, papirlav ga lite farge. Hengestry ga mye farge, nydelig varm gul. Fargelavene ga også grei farge men ikke like sterk som lagvis farging og kokemetoden. Elghornslav ga lys grønnbeige på jern og kunne nok med fordel ha kokt mer ut først. Islandslav og lungenever sto i 1,5

mind, førstnevnte ble delikat lys gul farge, sistnevnte en fin gulbrun farge. Den største overraskelsen ble navlelaven. Den ble overhelt varmt vann og ble straks rødliga, men alt neste dag var all fargen forsvunnet og garnet tok ikke til seg den vakre fargen. Etter 4 uker ble garnet skylt og hengt til tørk, og da skjedde det en forvandling: garnet oksiderte og ble rosa mens det tørket. Nytt forsøk med sterkere bad ga ikke det samme resultatet, kanskje på grunn av noe lavere temperatur på vannet? Kid Silk-mohair trådene tok bra farge, og noen sterkere enn ullgarnet, fargelav, hengestry og islandslav var her vinnere. Konklusjon: en hyggelig prosess å gjøre sammen med barn der man ser utviklingen over tid.

2) Åse Brekne-Linjord – eksperimentering med ulike beiser, pH-regulering med natron og ammoniakkgjæring på lav.

Åse fortalte om fem ulike arter lav hun hadde brukt og ulike metoder. De fem var: hengestry, elghornslav, vanlig kvistlav, papirlav og bleiktjafs.

Eksperiment med beisene alun, tinn og jern viste på alun: liten fargeendring, tinn: klarere farger i gult og oransje for hengestry. Jern: brunere toner for hengestry og kvistlav, liten endring for papirlav og bleiktjafs, og gulgrønn på elghornslav. Tester senere viser en dypere grønnfarge på jern uten vinstein. Videre viste hun eksperimentering med natron og ammoniakk. Alle prøvene her var med ubeiset garn og pH-10. Hun hadde samme prosedyre og fremgangsmåte for alle lavsortene. Det viste seg at for alle lavene var det betydelig mørkere resultat og noen endringer i farge. Papirlav og bleiktjafs fikk en gyllen, sennepsgul farge, for kvistlav en mørk gyllenbrungrønn farge, for elghornslav ble det en mørk gyllenbrun farge og overraskende resultat for hengestry som fikk en mørk rosabrun farge. Lysektheten ser ut til å være god.

Eksperimentering med ammoniakkgjæring viste, ved samme lavarter, garn og pH 10 ved farging noe andre farger enn med natron. Gjæringen var 1 del salmiakk, 2 deler vann og væsken dekket laven. Virketid 2 uker + 2 uker med trådtester. Det ble synlige fargeendringer på vannet, og testtrådene hadde tatt til seg godt med farge som viste: gråbrun på hengestry, mørk burgunder på elghornslav, mørk gråbrun på kvistlav, gråbrun på papirlav og mørk rødliga på bleiktjafs.

Men, da garnet ble farget med kokemetoden rant fargen bare av og det ble bare svak farge av ovennevnte farger. Veldig overraskende. Åse vil fortsette utprøvinger og finne ut hvorfor.

3) Gunvor Bollingmo, – lystest etter ulike alun beisemetoder fra 2024 hvor det ble benyttet en varmbeis (vanlig) og to kaldbeiser. For info om forhold henvises til dette referatet fra treffet på Ringerike 2024. Lysmålingene ble fortatt etter farging med rødsiveslørsopp. Konklusjonen er at den vanlige beisemetoden gir best lysekthet, men forskjellene er ikke store. Så det kan være like greit å bruke kaldfarging (nr 3) som står ferdig blandet men la garnet ligge en stund i beisevannet, gjerne mer enn 15 minutter. Det er derfor litt lite å bare kryste garnet i beisevannet.

4) Hilde Heen Sommer– farging med blærelav.

Blærelaven, *Lasallia pustulata*, i dette forsøket har vært samlet inn for flere år siden, tørket og lagt vekk. Den ble målt opp til 250 gram og satt til gjæring med Salmi og vann i forholdet 3 dl / 7 dl vann i mai 2023. I mai 2024 ble den tatt fram igjen etter å ha stått mørkt i kjeller. To glass med blærelav ble kokt opp med vann og kokt en time, deretter avkjølt og silt. 500 gram ubeiset og ubleiket alpaka fra Sandnes ble bløtt opp og lagt i fargeblandingen og varmet til 80 grader. Denne har stått 1 time og så avkjølt. pH var 10. Garnet lå i fargebadet til neste dag og deretter varmet opp til 80 grader enda en gang, og sto 1 time til. Avkjølt, skylt og hengt til tørk.

Så ble prosessen gjentatt med glass nr 2. Like mengder og like mye garn brukt. Akkurat samme gjentakelser. Resultat: Det var lite som skilte 1.og 2.gangs farging. Garnprøver ble testet i vestvendt

vindu fra 23.mars til 14.april 25 og viser en kraftig bleking etter bare 3 uker. Hilde viste fram en vakker genser med ensfarget rødfiolett farge, et plagg som hun vil bruke i vinterhalvåret.

5) Herdis Torsvik – garn beiset med islandslav

Herdis hadde gjort noen forsøk med tråder farget med islandslav som hun hadde stappet oppi ulike soppfargebad med 2.bad-restsupper og fått sterkere farger. Herdis gjorde så noen nye tester på ulike lav av fløyelspluggsopp og farget de første 20 min av fargebadet og fikk, merkelig nok blågrønn på islandslav, men fiolett på de andre lavene: vanlig kvistlav, hengestry og papirlav. Senere testet hun ut en ny batch med islandslav og farget på ny med fløyelspluggsopp for å kontrollteste, men fikk nå ingen blå farge. Dette var rart. På de ulike piggsoppene i vår ble det heller ingen spesielle endringer, bare lysere toner og mer grønnlige enn blå farger. De andre 3 kontrolltrådene var ubeiset, islandslav fra 1.bad 2023 og 1.bad fra ny batch islandslav 2025. Det viste seg da at den fra 2023 trolig var beiset med tinn før den ble farget med islandslav, derfor den blå fargen. Så, lærdommen må være - bruk knuter og merk garnet godt. Islandslav kan neppe brukes som erstatning for tinnbeis. Men, **med** tinnbeis på islandslav kan denne gi en svært god lysekte blågrønn farge når det blir farget med fløyelspluggsopp. (Aldri så galt at det ikke er godt for noe)

På grunn av tekniske problemer og tid måtte innlegget fra søstrene Huvestad tas ut. De vil legge det frem neste år når de selv er til stede. Resultatene er tatt med i Herdis sin tabell over piggsopper.

Årsmøtesaker 2024: FFS-treff i fjor var på Ringerike 27.april arrangert av region Buskerud med 45 deltakere. Lillemor fortalte at det hadde vært avholdt ett møte i FFS-utvalget med 8 saker, det er avholdt fire vellykkede kurs i sopp-og lavfarging, samt demonstrasjoner og utstillinger av soppfarget garn og produkter. Referat er lagt ut på hjemmesiden. Vi er nå 280 medlemmer. Minnepinnen er oppdatert i 2024. Valg: Av utvalgets medlemmer er en person skiftet ut: Inger Lise Walter trekker seg og Anne Mette Thorshaug er valgt inn. Regionkontakter Taran Anne Sæther overtar vervet i Buskerud etter Linda Thiis, resten tar gjenvalg. Gry Handberg har ansvar for nettsiden og Facebook-gruppen. Justerte retningslinjer for gjennomføring av FFS-treff ble vedtatt.

Marit Eriksen fikk ordet og inviterte alle til å komme til gamlebyen i Fredrikstad til neste år. Da skal region Akershus øst / Østfold /utlandet stå som arrangør for FFS-treffet.

Lillemor takket Herdis og arrangementskomiteen for et flott arrangement og så gikk vi ut for å ta et gruppebilde hvor Herdis fikk overreikt en flott gave fra Lillemor, en bok fra biblioteket til Klaus Høiland: *Färgsvamp & svampfärger* av Hjördis Lundmark og Hans Marklund, som ikke er i handelen

lengre. Hun takket og kvitterte at denne boken vil bli flittig brukt i fargegruppen i Bergen. Det ble en koselig kveld med tapasmiddag og kaker, og flere hygget seg sammen på internatet etterpå. Søndag spiste vi frokost, pakket sakene og sa adjø til alle.

Regionkontakt Vestlandet,
Herdis Torsvik. 28.juni 2025.